

Více pragmatičnosti neuškodí

Diskutovat o ucelené a jednotné politice České republiky vůči Blízkému východu je nejspíš snaha od počátku odsouzená k nezdaru – region je politicky, kulturně, etnický, sociálně i jazykově natolik diverzifikovaný, že nemá smysl pokoušet se na něj dívat jako na koherentní celek. A co víc, v důsledku revolt arabského jara se v roce 2011 dal do pohybu, o jehož „konečné“ dnes můžeme jen spekulovat. Přesto už jsou očividná určitá fakta, která by Česká republika neměla přehlížet.

**Tereza
SPENCEROVÁ**

Americké zkušenosti z válek v Afghánistánu, Iráku, Libyi a koneckonců i Sýrii napovídají, že v mezinárodním řádu dochází k zásadní proměně – západní mocnosti ztrácejí vliv, a to především v důsledku finanční krize. Bylo by bláhové tvrdit,

Změnou je přitom i fakt, že byl z pomoci Egyptu prakticky vynechán Mezinárodní měnový fond a další instituce, které sice jsou s to účetně obhájit cokoli, ale utrpení obyčejných lidí neřeší.

že USA už nejsou nejmocnějším státem světa s nejmohutnější armádou, ale stejně bláhové by bylo přehlížet, že spolu se svými evropskými spojenci tento technicky nejvyspělejší blok zemí trpí chronickou krizí, která omezuje jeho kapacitu dominovat světu jako dosud.

Současná americká administrativa, o evropských státech nemluvě, pečlivě počítá, jakou vojenskou akci si ještě může dovolit, což se pohřichu – při absenci obecně přijatelných hodnot – zdá být tou poslední zbývající pákou, kterou Západ k ovládnutí zbytku světa ještě má. Ani USA s největším dluhem v dějinách lidstva (18 bilionů dolarů) už totiž nestíhají tisknout dolary nutné k hegemonii. Na druhé straně stojí Čína, která už v objemu ekonomiky Spojené státy předčila, nebo Rusko, čili země, které jsou připraveny nekontrolovatelnou hegemonii Západu přinejmenším omezit – a zatím se zdá, že na to i mají: finančně, vojensky i diplomaticky/strategicky.

Při pohledu na Blízký východ tento trend nejlépe dokumentuje Sýrie, kterou Rusko s čínskou podporou dokázalo čtyři roky bránit před Západem, který se v rámci nejasně vyargumentované strategie snažil svrhnout snad poslední sekulární vládu v islámském regionu. Dnes už Spojené státy s Damaškem jednají, do syrské metropole začínají jezdit delegace evropských zemí, OSN říká, že Asad není problém, ale „součástí řešení“. Není to přitom dodnes boj jen o sféry vlivu mezi velmocemi nebo o hledání cest k eliminaci islámského radikalismu v mnoha jeho podobách, ale také o ropu a zemní plyn, jehož zásoby byly v této oblasti nalezeny a mohly by „zachránit“ Evropu před energetickou závislostí na Rusku. Jinými slovy, dopady „blízkovýchodní hry“ budou, přinejmenším pro Evropu, dalekosáhlé.

Co dnes už víme? Třeba to, že rozvoj frackingové těžby ve Spojených státech postupně snižuje závislost USA na Blízkém východě (a tím pádem i zájem o oblast jako takovou), což ve svém důsledku znamená, že americké vazby na Izrael jsou pevné už spíše jen ve slovní (a sponzorské) rovině, ale nikoli už tolik v rovině praktické. Pokud ale Bílý dům vůči židovskému státu chladne, Izrael reaguje nejen otevřeným vstupem do americké vnitřní politiky, ale zároveň i nepokrytým příklonem k Rusku; významná část elit má koneckonců rus-

ké kořeny, na něž se nezapomíná. A Rusko nezapomíná rovněž – při poslední izraelské agresi proti Gaze oficiální Kreml mlčel, ale ruská parlamentní delegace v Jeruzalémě útok plně podpořila, bez ohledu na tisíce povražděných palestinských civilistů.

Rusko obecně nikomu nekáže o lidských právech či demokracii, a tak našlo otevřené dveře i v Káhiře. Egypt po turbulentních se dvěma státními převraty v posledních čtyřech letech postupně zcela jistě obnoví svou pozici svébytného lídra arabského světa. Ale zatímco se USA a EU po svržení „svého“ Husního Mubáranka soustředily na nekompatibilní spolupráci s následnou vládou Muslimského bratrstva a nyní přešlapují na místě, Putin dokázal „novou“ Káhiru dovést nejen ke spolupráci v oblastech, jako jsou zbraně či jaderná energetika, ale i k podpisu spolupráce se „svou“ Euroasjskou unií. Změnou je přitom i fakt, že byl z pomoci Egyptu prakticky vynechán Mezinárodní měnový fond a další instituce, které sice jsou s to účetně obhájit cokoli, ale utrpení obyčejných lidí neřeší. Při předpokládané pokračující nicotnosti panarabských organizací je Egypt na ruské straně trumfem Kremlu – a logicky prohrou Západu.

Turbulentní vývoj lze čekat v Jordánsku. Svržením vlády Muslimského bratrstva v Egyptě sice Ammán získal pár let volného dýchání navíc, ale nedávný silně medializovaný vstup království do války proti Islámskému státu, jemuž po čtyři roky na příkaz Západu pomáhal, může být jednou z potenciálních „konečných“. Navíc Jordánsko žije v (oprávněném?) strachu, že se dříve či později stane alternativní domovinou Palestinců – Západ ani Rusko nebo Čína fakticky netrvají na tom, aby se Izrael stáhl k hranicím z roku 1967, natož k těm z roku 1948, takže představa nezávislého palestinského státu nedává už dnes žádný smysl. Kdyby se ale všichni ti, kde ještě nebyli vyhnáni nebo neutekli sami, zpod izraelské okupace odstěhovali do Jordánska? Beztak už tam tvoří polovinu obyvatel...

Nejistota vládne i na Arabském polo-

ostrově. Saúdská Arábie se po rozepřích s Katarom profiluje jako klíčová mocnost Rady pro spolupráci zemí Perského zálivu, ale ani toto bohaté a poměrně lidnaté království nemůže bez ohledu na enormní výdaje na zbrojení zajistit své vlastní přežití – bez pomoci (stále méně zainteresovaných) Spojených států. Spoléhání se výhradně na finanční zdroje už dnes v globálním měřítku žádný větší úspěch nezaručuje, a tak Saúdům a GCC nejspíš nezbude než se poohlédnout po regionální spolupráci a zahájit razantní vnitřní reformy, ve jménu prostého přežití.

Je rovněž předčasné hodnotit, jak dopadne sblížení Washingtonu s Teheránem a do jaké míry se vztahy mezi oběma zeměmi urovnají, ale už dnes je jasné, že Írán svým postupem nejen v syrské krizi získal v oblasti Blízkého východu pevnou pozici a jakékoli řešení regionálních problémů bez jeho účasti nebude mít valného smyslu. Lze přitom soudit, že případná hrozba vojenského útoku, ať už ze strany USA nebo Izraele, není na pořadu dne, pokud se některá ze

stran nerozhodne pro (přinejmenším politickou) sebevraždu.

Svébytným problémem, jehož řešení už nebude možné dlouho odkládat, je Kurdistan a jeho podle všeho už nevyhnutelná nezávislost, přinejmenším v irácké části území. Vývoj situace v syrském či tureckém Kurdistanu už v dohledné době mnohé napoví, byť platit budou nejspíš slova prezidenta iráckého Kurdistanu Masúda Barzáního, podle něhož budou „nové hranice v regionu kresleny krví“. Totéž lze s velkou pravděpodobností vztáhnout také na sever Afriky, kde se začíná mluvit o nástupu fázově posunutého „arabského jara“ v Alžírsku nebo kde se rozvalená Libye mění v baštu Islámského státu a jeho nástupišť k útokům na Evropu. Mimo jiné je to jasný důkaz, že dosavadní politika západního „boje proti terorismu“ selhala a žádá si nový přístup.

Ve výsledku tak lze konstatovat, že vojenské hrozby tradičních mocností „starého světa“ už přestávají být v regionu efektivními, což ale neznamená, že ztratily veškerý svůj vliv na vývoj

v regionu. Žádná z mocností ale přitom nemá kapacitu jednat podle libosti, aniž by brala v potaz mocnosti vycházející, vnější i regionální. Úspěchu dosáhnou ale pouze ty státy, které se ke strate-

Vývoj situace v syrském či tureckém Kurdistanu už v dohledné době mnohé napoví, byť platit budou nejspíš slova prezidenta iráckého Kurdistanu Masúda Barzáního, podle něhož budou „nové hranice v regionu kresleny krví“.

gicky významnému a surovinově bohatému Blízkému východu budou stavět méně ideologicky a více pragmaticky, které v dynamicky měnícím se světě namísto politikaření vsadí na seriózní politiku, které namísto zájmů cizích upřednostní národní zájmy své. A to platí i pro Českou republiku.